

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/176140,W-audycji-Przystanek-Historia-w-Polskim-Radiu-Powstanie-wielkopolskie-Znaczenie-.html>
19.04.2024, 15:48

W audycji „Przystanek Historia” w Polskim Radiu: Powstanie wielkopolskie. Znaczenie dla odrodzonej w 1918 roku Rzeczypospolitej - 28 grudnia 2022

Program I Polskiego Radia, godz. 19.30

„Przystanek Historia” w Polskim Radiu

[Powstanie wielkopolskie](#) to jeden z niewielu niepodległościowych zrywów, w których Polacy odnieśli zwycięstwo. A jednak pamięć o tym wydarzeniu dopiero przebija się do powszechnej świadomości. We wtorek (27 grudnia) minęła jego 104. rocznica. – Zakładano, że to powstanie może wybuchnąć nieco później – przyznaje dr Piotr Grzelczak z Oddziałowego Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu.

Wszystko zaczęło się 27 grudnia 1918 roku. Wcześniej do Poznania przyjechał Ignacy Paderewski i właśnie tu wygłosił płomienne przemówienie. A jednak wielkiego niepodległościowego zrywu wcale na ten dzień nie planowano. – Zakładano, że to powstanie może wybuchnąć nieco później. Tyle że atmosfera polityczna panująca w Poznaniu to była beczka prochu. Paderewski był iskrą podłożoną pod tę beczkę – zauważa dr Piotr Grzelczak.

Niemiecka akcja, polska reakcja

Nie bez znaczenia pozostawało również agresywne zachowanie Niemców. Wściekłość narastała od czasu zwołania Polskiego Sejmu Dzielnicowego, który obradował w dniach 3-5 grudnia 1918 roku. – Wtedy Polacy po raz pierwszy zademonstrowali w Prusach swoją polityczną jedność. Do Poznania zjechało około 1400 delegatów. To była wielka manifestacja patriotyczna. Niemcy byli też wściekli, bo, wracając z frontu I wojny, zobaczyli, że miasto jest przystrojone polskimi i alianckimi flagami. Właśnie z okazji wizyty Paderewskiego – mówi dr Grzelczak.

Gniew popchnął ich do zrywania biało-czerwonych flag, to zaś wywołało reakcję po stronie

polskiej. – Powstanie wybuchło więc w sposób trochę niekontrolowany, co nie zmienia faktu, że Polacy byli doskonale zorganizowani i w dużej mierze do tego powstania przygotowani – analizuje gość Programu 1 Polskiego Radia. Postacią niezwykle ważną dla losów zrywu, choć dziś zapomnianą, był jego pierwszy dowódca generał brygady Stanisław Taczak.

Zapomniani bohaterowie

Dr Piotr Grzelczak nazywa go wprost „synem wielkopolskiej ziemi”. Był żołnierzem armii pruskiej, oddelegowanym w czasie I wojny światowej do Legionów Polskich. – Jako człowiek marszałka Piłsudskiego tego 27 grudnia znalazł się w Poznaniu przez przypadek. Miał żonę w Berlinie. Wracał od niej w cywilu i zatrzymał się w mieście. W ten sposób major Taczak został głównodowodzącym powstania – wyjaśnia gość „Przystanku Historia”.

Kolejne istotne nazwisko to Józef Dowbor-Muśnicki. Przysłany do Poznania w połowie stycznia 1919 roku, „przywiózł ze sobą” liczący kilkaset osób korpus oficerski. – Z jednej strony to jest duża zasługa i roztropność marszałka Piłsudskiego, że w Poznaniu znalazł się tej rangi wojskowy. Z drugiej strony są głosy, że Piłsudski tak naprawdę chciał się tego Dowbora-Muśnickiego z Warszawy pozbyć. Tak czy inaczej, wyszło dobrze – zauważa dr Grzelczak.

Zdobycie lotniska „Ławica”. Gigantyczny sukces sił polskich

Powstanie zakończyło się zwycięstwem w połowie lutego 1919 roku. Warto pamiętać, że Polacy zdobyli podczas zrywu lotnisko „Ławica”. Samoloty tam zgromadzone stały się później trzonem polskich sił lotniczych. – Bardzo niewielkie straty własne, zaskoczenie Niemców. W nocy z 5 na 6 stycznia zdobywamy stację lotniczą na „Ławicy” i skorelowaną z nią halę zeppelinów na Winiarach. Ten łup był gigantyczny. Około 300 samolotów – podkreśla rozmówca Pawła Lekkiego.

Dr Piotr Grzelczak zauważa ponadto, że powstanie wielkopolskie trwało stosunkowo krótko, a przyniosło wymierny efekt w postaci przyłączenia do Polski znacznych terenów.

W audycji także:

- najnowsze aktywności Biura Wydarzeń Kulturalnych IPN przedstawia jego dyrektor – **Krzysztof Iwanow**.
 - [widowisko słowno-muzyczne „Kryptonim Jodła” \(na rocznicę wprowadzenia stanu wojennego\)](#)
 - [premiera płyty z kolędami \(m.in. patronat Polskiego Radia\)](#)
 - [kolędowanie z rodziną Pospieszalskich \(28.12.2022 Łomża oraz 14.01.2023 Gdańsk\)](#)
- o książce [Gryf, młot i cyrkiel. Szczecin w polityce władz NRD 1970-1990](#) opowiada autor – **dr Filip Gańczak**

- wybrane wydarzenia organizowane przez IPN i artykuły na portalu przystanekhistoria.pl.

► **POSŁUCHAJ**

[Poprzednia audycja: „Przystanek Historia”, 16 grudnia 2022](#)

[Odcinki archiwalne na portalu \[przystanekhistoria.pl\]\(http://przystanekhistoria.pl\)](#)

* * *

Cykl audycji „Przystanek Historia” jest realizowany wspólnie przez Instytut Pamięci Narodowej i Program I Polskiego Radia. Rozmowy poświęcone są ważnym wydarzeniom, które wpłynęły na dzieje Polski w XX wieku oraz ludziom, którzy tę historię tworzy.